

Selectieve verontwaardiging

Om maar gelijk elke verdenking weg te nemen: ik schrijf deze column niet om een gratis lidmaatschap van de VEB te verwerven. Ook het tientje korting interesseert mij niet... ik ben immers al VEB lid! De discussie die is aangewakkerd door de column van Onno (...) en daarna van repliek voorzien door Peter Paul de Vries ('Nee Onno') boeit mij zeer. Iedereen die als 'betweter' probeert misstanden aan de kaak te stellen, vraagt zich namelijk van tijd tot tijd af of de door hem ingeslagen weg wel de juiste is. Ook de zelfbenoemde controleur heeft immers een verantwoordingsplicht.

De essentie van de column van Onno valt volgens mij in twee delen uiteen. Allereerst gaat het om de effectiviteit van het toezicht terwijl daarnaast de keuzes die men daarbij maakt tegen het licht worden gehouden.

Wat dat eerste betreft, geldt volgens mij bij het publiek ten onrechte een soort beheersings-illusie. Er is een instantie die toezicht houdt dus kunnen wij rustig gaan slapen. Dat is op zijn zachtst gezegd naïef. Hoeveel fietsen bent U in uw leven kwijt geraakt of hoe vaak is er bij U ingebroken ondanks de aanwezigheid van een politie-apparaat? Blijkbaar is de prikkel voor financieel gewin toch zo sterk dat voor veel mensen de verleiding niet te weerstaan is. De kiem voor boekhoudschandalen, handel met voorkennis of het misleiden van de markt is daarmee gelegd.

Dat betekent overigens niet dat de toezichthoudende organen niet effectiever kunnen optreden en meer daadkracht moeten tonen. Wim Kan heeft in het kader van Watergate opgemerkt dat je voor wat betreft de mogelijke schuldigheid van Nixon niet (alleen) op zijn uiterlijk mag afgaan. Wie Docters van Leeuwen (de hoogste baas van de AFM) ziet, kan zich toch niet aan de indruk onttrekken dat copieus dineren bij hem prevaleert boven het toezicht op de financiële markten. Ook het vaak gehoorde 'gebrek aan bevoegdheden' is een slap excuus. Paul Frentrop merkte daarover in zijn column in Fem de Week al terecht op dat als dit al waar zou zijn, de uitbreiding van het personeelsbestand van de AFM naar 400 volkomen ondoelmatig is.

Het tweede item dat Onno in zijn column expliciet naar voren brengt, zijn de keuzes die toezichthouders maken bij de uitvoering van hun werkzaamheden. Hierin noemt hij naast Euronext en de AFM ook de VEB als voorbeeld. In essentie komt het er wat mij betreft op neer dat hoe groot je apparaat ook is er altijd keuzes gemaakt moeten worden. Een basiskarakter van de economie ('oneindige behoeften, beperkte middelen') geldt ook hier en dat is een onoplosbaar probleem. In feite maak iedere - al dan niet zelfbenoemde - toezichthouder zich dus onvermijdelijk schuldig aan 'selectieve verontwaardiging': je pakt de zaken aan die je het meest beroeren en laat de rest onbesproken. Dat leidt tot een merkwaardige paradox. Immers hoe goed je bedoelingen ook zijn, je draagt daarmee in feite bij aan een toename van de onrechtvaardigheid. Dat beeld doemt bij mij bijvoorbeeld op als ik het programma breekijzer van Pieter Storms zie. Het is evident dat de getoonde gevallen schrijnend zijn en het is fijn dat deze doorgaans opgelost worden. Echter hoeveel onbeantwoorde brieven en onopgeloste zaken blijven buiten het beeld van de camera?

Een actueel voorbeeld brengt mij terug bij de financiële markten. Regelmatig worden er pogingen ondernomen bedrijven van de beurs te halen. Zelden zijn minderheidsaandeelhouders tevreden over de geboden prijs. Bovendien is de ongelijkheid van informatie tussen de biedende partij en de rest van de markt vaak een doorn in het oog. Acties om te pogen een bod te blokkeren danwel zich te verzetten tegen een juridische uitkoopprocedure zijn dan geëigende middelen. Zo liet de VEB terecht van zich horen bij het schaamteloze bod van Vodafone op Libertel. Echter in het vergelijkbare geval van de bieding door Corpin op Hitt bleef het - buiten enkele regeltjes in het blad Effect - muisstil. Opmerkelijk, maar om het verschijnen van een column 'Nee Frans' te voorkomen, kan men mij logischerwijze tegenwerpen: waarom doe jij wel wat aan Hitt en waarom was je er niet bij Libertel?

Selectieve verontwaardiging is dus onvermijdelijk en onverdacht. Dat wordt anders als in die selectieve verontwaardiging een bepaald patroon valt te ontdekken dat het bestaan van een verborgen agenda doet vermoeden. Zo wordt de AFM wel verweten dat zij in haar scoringsdrift een publiek figuur als Boonstra wilde laten hangen. Met in de achterzak een 'zekere' veroordeling vanwege het overtreden van de compliance regeling bij handel in effecten Ahold kon een eventueel verloren zaak over handel met voorkennis bij Endemol voor lief worden genomen. Van Euronext wordt wel beweerd dat zij, als commerciële organisatie, minder geneigd zou zijn de handel in fondsen tijdelijk stil te leggen omdat dit omzetverlies met zich mee zou brengen. Ook bij de VEB zijn er begrijpelijkerwijze overwegingen van publicitaire aard en heeft men 'natuurlijke' vrienden en vijanden. Zo leg ik een verband tussen de relatieve radiostilte die de VEB betracht bij de bieding op Hitt en het feit dat een van de bidders gezamenlijk met een vertegenwoordiger van de VEB in de commissie Tabaksblat zit. Ten overvloede: alle vorenstaande beweringen zijn per definitie onbewijsbaar omdat slechts het feitelijk gedrag (en niet de intenties daarachter) waarneembaar zijn.

Die commissie Tabaksblat, overigens qua samenstelling merkwaardigerwijze een perfect voorbeeld van een 'old boys network', brengt mij nog op een ander gevaar waaraan toezichthouders blootstaan. Onder het motto 'waar je mee omgaat, word je mee besmet' is het gevaar niet denkbeeldig dat systeem-critici de technieken van het systeem leren gebruiken. Dat laatste heb ik zelf aan de lijve ervaren in het kader van de belangenbehartiging ten behoeve van obligatiehouders Econosto. De VEB schroomde toen niet - middels de door haar zo verfoeide achterkamertjespolitiek - gezamenlijk met het nota bene in gebreke blijvende bedrijf de obligatiehouders hun legitieme rechten te ontnemen en hun gerechtvaardigde verlangens niet te honoreren.

Hoewel er hier en daar wat lichtgeraakt op wordt gereageerd, denk ik alles overziende dat Onno een zinvolle discussie is gestart, die naar ik hoop nog langer zal voortduren. Elkaar scherp houden, kan immers nooit kwaad. Dat geldt niet alleen in de koffiekamer maar ook voor IEX-columnisten onderling.